

СВІТЛАНА ДУБРОВА,

кандидат педагогічних наук

(Україна, Переяслав-Хмельницький, Державний вищий навчальний заклад

«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет

імені Григорія Сковороди»)

SVITLANA DUBROVA,

candidate of pedagogics

(Ukraine, Pereiaslav-Khmelnytskyi, SHEE «Pereiaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University

named after Grygorii Skovoroda»)

Особливості застосування інноваційних методів контролю у процесі професійної підготовки вчителів-філологів

Peculiarities of Application of Innovative Check Methods in Professional Teacher-Philologists' Preparation

У статті автором зроблено спробу виявити особливості застосування інноваційних методів контролю у процесі професійної підготовки вчителів-філологів. З'ясовано, що для перевірки рівня оволодіння студентами системою предметно-професійних знань і умінь у навчальному процесі вищої школи, наряду з традиційними, застосовуються інноваційні методи – метод тестового та програмованого контролю. Розглянуто класифікацію типів тестових завдань відповідно до мети навчання, методу та вимоги до їх складання, переваги та недоліки методу тестового контролю. Встановлено, що у вищих навчальних закладах тестовий контроль здійснюється за допомогою сучасних комп'ютерних програм, що дає змогу відразу отримати результати перевірки без безпосереднього, особистого контакту між викладачем та студентами. Також, розглянуто функції, переваги та недоліки програмованого тестового контролю.

Ключові слова: *вчителі-філологи, інноваційні методи контролю, метод тестового контролю, програмований тестовий контроль.*

The author of the article attempted to identify the peculiarities of application of innovative check methods in professional teacher-philologists' preparation. It was found out that for checking the level of students' subject knowledge and professional skills are used innovative check methods along with traditional in the educational process of high school. These are the methods of test and programmed checks.

It was considered the classification of types of tests according to the training purpose, the methodology and specifications of its making, the advantages and disadvantages of the test check method. Tests are clarified according to the training purpose: 1) knowledge test (facts, concepts, laws, theories). The reproduction of knowledge; 2) abilities test (performing of certain actions which are based on the gain knowledge); 3) abilities test (critical analyzing of the trained material without assistance); 4) abilities test (creative application of the gain knowledge during solving non-standard tasks). The methodology of its making is: 1) definition of the test purpose; 2) selection and structuring of the teaching material; 3) selection the most appropriate form of the tests; 4) definition of the criterion of estimation. Tests may include: short (10-20 tasks); medium (300 tasks); long (more than 300 tasks). The peculiarity of the test check method is its uniformity and standardization; the possibility to check all students simultaneously; the possibility to check the whole material array, not selective; the possibility to make systematically assessments of achievements.

The test check is realized by modern computer programs in institutions of higher education. Its gives an opportunity to receive the test result immediately, without direct and personal contact between teacher and students. Also, we considered the features, advantages and disadvantages of programmed test check.

Key words: *teacher-philologists, innovative check methods, test check method, programmed test check.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Модернізація навчально-виховного процесу вищої школи є невід'ємною складовою реформування сучасної системи педагогічної освіти. Адже зміни, що постійно відбуваються у всіх сферах соціального життя, накладають свій відбиток на освітню галузь зокрема, тому проблема підготовки вчителів-філологів, здатних на належному рівні виконувати завдання майбутньої діяльності, є досить багатогранною та актуальною. Підвищення якості підготовки філологів, майбутніх учителів іноземних мов, відбувається шляхом пошуку

оптимальних і ефективних методів організації та контролю навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій... Проблема застосування інноваційних методів контролю привертає увагу багатьох учених. Зокрема вона була предметом дослідження Е. Д. Божович, О. М. Васюк, В. Л. Ортинського, Л. І. Паращенко, Дж. Равен, С. І. Рябокін, Л. С. Смолінчук, Т. І. Туркота, В. С. Фетісова, О. І. Янченко та ін.

Формулювання цілей статті... Мета статті – виявлення особливостей застосування інноваційних методів контролю у процесі професійної підготовки вчителів-філологів.

Виклад основного матеріалу... Оскільки систематичне застосування методів контролю у навчальному процесі дозволяє визначити рейтинг успішності навчальної роботи студентів-філологів, то наряду з традиційними, застосовується інноваційні методи – метод тестового та програмованого контролю.

Як зазначає Т. І. Туркот, «тестовий контроль все ширше використовується для визначення рівня сформованості знань і вмінь з навчальної дисципліни. Такий вид передбачає однакові вимоги до усіх студентів, допомагає уникати надмірних хвилювань, надає можливості ефективніше використовувати час, стимулює студентів до самоконтролю. Однак тестування краще використовувати для виявлення знання фактів, для визначення вмінь творчо використовувати набуті знання більш ефективними є інші методи контролю [7]».

Тестовий контроль – це сучасний метод контролю, що використовується у навчальному процесі вищих навчальних закладів для перевірки рівня оволодіння майбутніми вчителями іноземних мов системою предметно-професійних знань і умінь, необхідної для виконання завдань педагогічної діяльності. До предметно-професійних відносяться:

1) знання системи мови, її лексичних, граматичних, фонетичних та орфографічних правил і норм функціонування: словникового фонду певної мови; особливостей та закономірностей побудови слів, словосполучень, речень і одиниць, більших за речення певної мови; звукових особливостей мовлення – звуків, їх властивостей, функцій і закономірностей правильного і логічного поєднання; способів правильної передачі мовлення на письмі;

2) знання національних та соціокультурних особливостей народу, мова якого вивчається: культури, суспільно-державного, політичного та економічного устрою країни; національного характеру, традицій і звичаїв; національного мовленнєвого етикету та засобів невербального спілкування;

3) психолого-педагогічні знання (з педагогіки і психології, основ вікової і педагогічної психології) та професійні знання (знання системи навчання іноземної мови, її змісту, цілей, принципів, методів, форм, засобів навчання; фонетичного, лексичного, граматичного аспектів навчання іноземних мов; основ педагогічних вимірювань та моніторингу якості освіти);

4) професійні, гностичні, конструктивно-проектувальні, організаторські, комунікативні та контрольні-оцінні вміння.

Засобом такої перевірки є тестові завдання.

Тест – це стандартизоване завдання, за результатами якого роблять висновок про знання, уміння, навички (здібності, професійну придатність, обдарованість тощо) того, кого випробовують [3, с. 127].

За твердженням В.Л. Ортинського «тести становлять стандартизований комплект завдань щодо певного навчального матеріалу, за допомогою яких визначають рівень його опанування. Тести дають змогу об'єктивно оцінювати рівень опанування теоретичних знань, практичних навичок та вмінь [6, с. 280]».

Дослідник поділяє тести на чотири типи відповідно до мети навчання:

– перевірки знань (фактів, понять, законів, теорій), тобто знання таких відомостей, які необхідно було раніше запам'ятати і тепер відтворити. Головне тут – репродукування знань;

– виявлення вмінь виконати певні розумові дії на основі здобутих знань. Вимагають уміння розв'язати типові завдання;

– виявлення вмінь самостійно здійснити критичний аналіз вивченого матеріалу;

– визначення вмінь студентів творчо використовувати здобуті знання під час розв'язання нестандартних завдань [6, с. 280].

Відповідно до мети використання та місця у навчальному процесі тести поділяються на навчальні та контрольні. Навчальні тести використовуються з метою перевірки прогалин у знаннях майбутніх учителів іноземних мов задля подальшого їх усунення. Навчальні тести слугують для визначення рівня оволодіння студентами-філологами змістом навчального матеріалу, а також є засобом для його повторення та закріплення. Вони застосовуються на всіх етапах роботи. Контрольні тести використовувалися для підведення підсумків роботи над вивченням певної теми, вони є засобом перевірки теоретичних знань, закріплених у результаті

виконання навчальних тестів.

Методика складання тесту – спочатку визначається мета тестування, потім відбирається і структурується навчальний матеріал та обирається найбільш прийнятна форма тестових завдань (закрита форма – пропонується декілька варіантів відповіді, одна із них правильна; відкрита форма – без варіантів відповіді, студент сам генерує відповідь; комбінована форма – поєднання відкритої і закритої форм), визначаються критерії оцінювання і лише потім складаються тестові завдання, апробуються та визначається їх якість. Тестові завдання можуть бути:

- короткими (10-20 завдань);
- середніми (до 300 завдань);
- довгими (більш як 300 завдань).

Тестові завдання складаються відповідно до наступних вимог:

1) текст тестового завдання – це коротке судження або систему суджень;

2) тестове завдання повинно мати такі риси:

– однозначність – студент не повинен замислюватися, у якому сенсі трактується означене судження;

– ясність – студент повинен розуміти, що від нього хочуть;

– стислість – розмір оптимального судження до 10 слів;

– істинність судження – дія студента повинна перетворювати тестове завдання у істинне судження;

3) визначальна ознака повинна бути необхідною і достатньою;

4) вимоги до використання термінів у тестовому завданні:

– студент повинен знати терміни, які використано у тестовому завданні;

– не повинні використовуватися терміни, які мають різні тлумачення у різних джерелах;

5) загальні вимоги:

– мінімум слів (що менше слів, то швидше студент «схопить» суть тестового завдання);

– відсутність частки «не» (частка «не» погано сприймається у тестовому завданні);

– від 4 до 6 варіантів відповідей (для забезпечення складності відгадування);

– правильна відповідь не повинна відрізнятися від інших варіантів відповідей;

– тестове завдання не повинне бути у взаємозалежності від інших тестових завдань [5, с. 80–

81].

Слід зауважити, що метод тестового контролю має як ряд переваг, так і певні недоліки перед іншими методами. Цей метод забезпечує:

– об'єктивність і справедливість оцінки знань;

– відсутність емоційних стресів і перевантажень;

– відсутність психологічного впливу на студента;

– прозорість і гласність результатів контролю;

– розвиток індивідуально-диференційованого підходу до навчання та самостійної роботи студентів;

– можливість одночасного контролю великої аудиторії за умов відносно невеликих затрат часу на його проведення [4, с. 149].

Також, унікальність методу тестового контролю полягає в:

– його уніфікованості, стандартизованості;

– можливості одночасно охопити контролем усіх студентів;

– можливості вести контроль з усього масиву матеріалу, а не вибірково;

– можливості систематично робити «зрізи успішності» [4, с. 149].

До недоліків відноситься наступне:

– розробка якісного тесту, потребує значних затрат часу і зусиль викладача;

– можливість неоднозначності відповіді на запитання тесту;

– у результаті тестування виявляються прогалини в знаннях, але не їх причини;

– неможливість врахування індивідуальних особливостей мислення всіх студентів у групі;

– недостатність часу для глибокого аналізу теми;

– необхідність постійного оновлення тестових завдань;

– ймовірність вгадування правильних відповідей – «вгадування на везіння»;

Найвагомішим недоліком є те, що за допомогою такого контролю неможливо перевірити рівень володіння студентами комунікативними вміннями. Адже комунікативні вміння майбутніх учителів іноземних мов полягають у грамотності мовлення, правильності вимови, в умінні використовувати ораторські прийоми.

На думку О.М. Васюк «тестування не може повністю замінити усні й практичні форми контролю. Вміння володіти спеціальною термінологією, логічно будувати речення, доступно і зрозуміло висловлювати свої думки, найповніше можна перевірити за допомогою усних форм

контролю (семінарські заняття), а ступінь сформованості практичних умінь та навичок – на практичних заняттях та під час різних видів навчальної та виробничо-технологічної практик [1, с. 29]».

Досить часто у вищих навчальних закладах тестовий контроль здійснюється за допомогою комп'ютерних програм – програмований контроль (комп'ютерне тестування).

Програмований тестовий контроль – це новітній метод контролю, що використовується у процесі професійної підготовки майбутніх учителів-філологів, для перевірки рівня їх готовності шляхом комп'ютерного тестування, що дає змогу відразу отримати результати перевірки без безпосереднього, особистого контакту між викладачем та студентами.

Програмований тестовий контроль виконує дві основні функції: 1) *контролююча* – перевірка рівня засвоєних студентами теоретичних знань і вміння їх застосувати; 2) *стимулююча* – заохочення до поглиблення знань, підвищення мотивації навчальної діяльності студентів за рахунок участі у своєрідному інтелектуальному змаганні.

Під комп'ютерною системою тестування знань (КСТЗ) В.С. Фетісов розуміє «інформаційну систему для автоматичного проведення тестування у режимі діалогу між особою, яка проходить тестування і комп'ютером із можливістю подальшого автоматичного підрахунку результатів тестування цієї особи і одержанням зведених даних за різними критеріями за усіма особами, які проходять тестування [8, с. 13]».

Дослідник окреслює ряд переваг КСТЗ, стверджуючи, що вона дозволяє:

- формувати свій тест для кожної особи, яка проходить тестування, шляхом випадкового відбору питань з банку питань, завдяки чому вона одержує індивідуальне завдання, що не збігається із завданнями інших осіб;

- зменшити витрати грошей і часу на організацію і проведення тестування (особливо це актуально під час проведення тестування у досить великих масштабах, коли тестування вимагає наявності значної кількості людей, зберігання та друку тестів, організації їх зберігання, сканування результатів тестування і та ін.);

- дають можливість студенту самостійно оцінити рівень своїх знань, а викладачу – систематизувати і спростити процес оцінки якості знань осіб, які проходять тестування;

- звільнити викладача від рутинної роботи під час проведення іспитів і проміжного контролю знань;

- автоматизувати оброблення результатів, що дозволяє, по-перше, забезпечити об'єктивність контролю знань, і по-друге, значно підвищити оперативність одержання оцінок за результатами тестування;

- значно підвищити гнучкість контролю знань шляхом використання гнучкого графіку проведення тестування (навіть індивідуального);

- підвищити якість аналізу проходження навчального процесу і взагалі надати всебічний аналіз результатів тестування, включаючи навіть хронологічні дані щодо тестування;

- централізовано здійснювати аналіз якості підготовки великого числа питань, що тестуються за широким кодом (це дозволяє визначити розділи, що є найскладнішими у вивченні, і коригувати процес навчання залежно від результатів тестування);

- використовувати у тестах мультимедійні технології, що, в свою чергу, дозволяє створювати типи тестових завдань, які принципово неможливі під час проходження тестів у письмовій формі;

- підвищити рівень інформаційної безпеки тестових завдань [8, с. 14–15].

Недоліки комп'ютерного тестування:

- наявність тільки однієї правильної відповіді;

- можливість вибору правильної відповіді наважання чи наздогад;

- відсутність можливості самостійного формування відповіді;

- у розширених запитаннях існує можливість оцінити лише кінцевий результат;

- гранична заформалізованість відповідей, складність перевірки змісту досліджуваних явищ і фактів, їхніх закономірностей;

- потреба у висококваліфікованих фахівцях і експертах, які формують тестові завдання [2].

Висновки... Отже, розглянувши особливості застосування інноваційних методів контролю у процесі підготовки майбутніх учителів-філологів, можемо стверджувати, що використання цих методів контролю у навчальному процесі ВНЗ має як ряд переваг, так і ряд недоліків. Головним недоліком комп'ютерного тестування, як і звичайного письмово тестування, є неможливість перевірки рівня оволодіння студентами комунікативними вміннями, оскільки комп'ютер не може перевірити правильність вимови чи правильність інтонування.

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Васюк О. М. Організація контролю навчання студентів / О. М. Васюк, Н. М. Майданюк // Вісник Книжкової палати. – 2009. – № 5. – С. 27–29. / Vasyuk O. M. Orhanizatsiya kontrolyu navchannya studentiv (*Organization of control of students' learning*), Bulletin of the Book Chamber, 2009, № 5, pp. 27–29. [in Ukraine]
2. Волкова С. О. Сучасний стан та проблеми комп'ютерного тестування знань студентів [Електронний ресурс] / С. О. Волкова. – Режим доступу : <http://svolkova.weebly.com/> / Volkova S. O. Suchasnyy stan ta problemy komp'yuternoho testuvannya znan' studentiv (*Present situation and problems of computer testing of students*), [Electronic resource]. [in Ukraine]
3. Кузнiченко С. О. Тестування як ефективний засiб оцiнювання знань та вмiнь курсантiв (студентiв) Одеського державного унiверситету внутрiшнiх справ / С. О. Кузнiченко // Актуальнi проблеми забезпечення практичної спрямованостi пiдготовки кадрiв для органiв внутрiшнiх справ України: [матерiали науково-практичної конференцiї]. – Х. : ХНУВС, 2012. – С. 125–130. / Kuznichenko S. O. Testuvannya yak efektyvnyy zasib otsinyuvannya znan' ta vmin' kursantiv (studentiv) Odes'koho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav (*Testing as an effective method of cadets' (students') performance score of Odessa State University of Internal Affairs*), Materials of the theoretical and practical conference, Kharkiv National University of Internal Affairs, 2012, pp. 125–130. [in Ukraine]
4. Мiрошниченко Л. А. Використання тестових технологiй у процесi вивчення української наукової медичної термiнологiї / Л. А. Мiрошниченко // Вопросы здравоохранения Донбасса. – 2013. – Вып. 27. – С. 147–151. / Miroshnychenko L. A. Vykorystannya testovykh tekhnolohiy u protsesi vyvchennya ukrayins'koyi naukovoyi medychnoyi terminolohiyi (*Application of testing technologies in the study of Ukrainian scientific medical terminology*), Questions of Health of Donbass, 2013, Vol. 27, pp. 147–151. [in Ukraine]
5. Мiщенко Т. Г. Комп'ютернi технологiї тестування i контролю навчання студентiв економiчних ВНЗ / Т. Г. Мiщенко // Банкiвська система України в умовах глобалiзацiї фiнансових ринкiв : [збiрник тез VII Мiжнародної науково-практичної конференцiї]. – Ч. : ЧИБС УБС НБУ, 2012. – С. 437–439. / Mishchenko T. H. Kompyuterni tekhnolohiyi testuvannya i kontrolyu navchannya studentiv ekonomichnykh VNZ (*Computer technology of testing and control students' training of economic universities*), Collected theses of the VII International Scientific Conference, The University of Banking of the National Bank of Ukraine (Kyiv) Cherkasy Institute of Banking, 2012, pp. 437–439. [in Ukraine]
6. Ортинський В. Л. Педагогiка вищої школи : [навчальний посiбник] / Володимир Львович Ортинський. – К. : Центр учбової лiтератури, 2009. – 472 с. / Ortyns'kyu V. L. Pedahohika vyshchoyi shkoly : [navchal'nyy posibnyk] (*Pedagogy of high school: [tutorial]*), Center of educational literature, 2009, 472 p. [in Ukraine]
7. Туркот Т. І. Педагогiка вищої школи [Електронний ресурс] / Т. І. Туркот. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/11511222/pedagogika/pedagogika_vischoyi_shkoli_strukturi_pedagogichnih_nauk_predmet_z_avdannya/ / Turkot T. I. Pedahohika vyshchoyi shkoly (*Pedagogy of high school*), [Electronic resource]. [in Ukraine]
8. Фетiсов В. С. Комп'ютернi технологiї в тестуванні : [навчально-методичний посiбник] / Валерiй Сергiйович Фетiсов. – Нiжин : Видавець Пiп Лисенко М. М., 2011. – 140 с. / Fetisov V. S. Komp'yuterni tekhnolohiyi v testuvanni : [navchal'no-metodychnyy posibnyk] (*Computer technologies in testing: [tutorial]*), Publisher PE Lysenko M., 2011, 140 p. [in Ukraine]

Дата надходження статті: «26» жовтня 2015 р.

Стаття прийнята до друку: «18» листопада 2015 р.

Рецензенти:

Шапран О. – доктор педагогічних наук, професор

Пангелова Н. – доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор

Дуброва Світлана – викладач кафедри іноземної філології і методики навчання Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», кандидат педагогічних наук, e-mail: dubrova_svitlana@mail.ru

Dubrova Svitlana – teacher of the department of foreign philology and training technique of SHEE «Pereiaslav-Khmelnyskyi State Pedagogical University named after Grygorii Skovoroda», candidate of pedagogics, e-mail: dubrova_svitlana@mail.ru